

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Caput II. S. Prudentii reliquiæ Besuam allatæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

AUCTORE
THEOBAUDO.

q Theobaudus, res sua memoria gestas narranti, ac in Aquitania dudum versato, quod ad venerationem S. Prudentii sepulturae spectat, contradicere nec ausim, nec velim: vellem tamen, tum ut locum illum paulo enucleatius explicuisset, tum ut experimenta, quibus liquere ait, non impune sacro ejus loculo violentas manus admoventi potuisse, singillatim adduxisset in medium, eaque debitis testimoniis roborasset. Ceterum, num apud Narbonenses hodieque S. Prudentii cultus vigeat, ac in eadem sepulturae ejus locus, quae olim, veneratione haberi pergat, nec ne, documentorum scriptorumque inopia in medio relinquo.

r Narbonensium varias vices vide in Comment. praevio num. 45 et seq.

s Obiit hic Dagobertus anno 715 ex Chronico Moissiacensi et Annalibus Franciscis Nazarianis. Vide Comment. praevium num. 47.

t Forte Septem fratres, seu totidem Mauritaniae Tingitanae ad fretum Gaditanum montes, quos arcem Septensem Procopius vocat, teste Ortelio.

u Haec ex Paulo Diacono, qui lib. v de Gestis Longobardorum cap. 46 sic habet: Eo tempore gens Saracenorum in loco, qui SEPTEM dicitur, ex Africa transfretantes, universam Hispaniam invaserunt. Deinde post decem annos cum uxoribus et parvulis venientes, Aquitaniam, Galliae provinciam, quasi habitaturi ingressi sunt. Saracenorum in Aquitaniam adventum. Theobaudus num. seq. iisdem fere verbis refert, atque, illum anno 733 contigisse; unde anno circiter 723 Saracenos Hispaniam occupasse, necesse esse: verum Hispaniae regnum, devicto rege Roderico, jam Saracenis cesserat anno 715. Vide Comment. praevii num. 47.

x Non infrequens Saracenis fuisse, ut ecclesias igne ferroque diruerent, docent exempla num. 49 Comment. praevii allata; non tamen certum, S. Prudentii prope Narbonem ecclesiam ea tempestate fuisse combustam; ut dictum ibidem est.

y Carolus Tudites seu Martellus (sic dictus, ut aiunt, quod hostes instar mallei contere solitus erat) anno 732 aut seq. in suburbio Piataensi plurima Saracenorum milia insigni praelio fudit, ut auctores Francisci tradunt. Vide num. 48 Comment. praevii.

z Ingens Saracenorum eo praelio occisorum multitudo, Francorum autem paucitas faciunt, ut utramque ultra verum hic exaggeratam fuisse, existimem.

aa Et hujus quoque praelii, a Carolo Martello cum Saracenis inchoati, ad annum passim 737 iidem scriptores meminere. Sed, Abderaman primo praelio caesum, aiunt, non hoc secundo, contra ac Theobaudus facit; neque tum Abderaman, aliusve Saracenorum rex vel dux Narbonem, sed Carolus ipse obsidebat, contra ac iterum Theobaudus scribit. Vide Comment. praev. num. 48.

bb Hujus fabulae ortum, progressum, et errores late pertractatos habes tom. III Februarii in Commentario praevio ad Vitam S. Eucherii §§ 4 et 5. Consule etiam, si lubet, Hadriani Valesii Rerum Francicarum lib. xxv. Nihil ea revelatione quodam de Carolo Martelli ob distractas divisasque militibus suis ecclesiarum res damnatione, S. Eucherio, Aurelianensi episcopo, facta tempore Pipini regis, filiique Caroli Martelli: sed Pipinus sub annum 752 Francorum rex coronatus fuit; mortuo videlicet S. Eucherio jam inde ab anno 743. Plura non addo, ne actum agam: si quis tamen plura desideret, scriptores consulat jam laudatos.

CAPUT II.

S. Prudentii reliquiae Be- sua allatae.

Anno vero a Numine Incarnato octingentesimo quadragesimo primo, jam deficiente Caroli Magni prole sceptrigera a, exorta simultate gravissima in Francia inter fratres, filios videlicet Ludovici, filii Caroli Magni, de finibus regni, genitore jam defuncto, barbara gentes, Normannorum scilicet, Danorum et Brittonum cum copiosa multitudine Gallias depopulandas atrociter invadunt b. Fiunt itaque innumerae strages Christianorum, ruina urbium, oppidorum, villarum et sanctorum exustiones ecclesiarum; denique rapiuntur inclytae civitates Andegavis, Aurelianis, Lemovigas, Burdegala, Tolosa, Narbona c; totaque miserabilis exitio traditur Aquitania, beatissimo Prudentio sua sibi defendente. Sed haec hactenus: nunc vero, aliis omissis, ad gaudia nostra accedamus. Qualiter scilicet ipsum beatissimi Martyris corpus ad nos pervenerit. Aliquantis autem temporum elapsis voluminibus, regnante gloriosissimo regum Carolo d, Ecclesiae Christi longe lateque festiva per orbem pace floruerunt e. Invigilabant namque sacri pastores supra sibi commissa agalmata f; rationales quoque pecudes, justis pro posse insistebat actionibus: eodem itaque tempore, ut in Chronico g continetur, venerabilis Geilo Lingonensis urbis pontificalem gerebat infulam h, vir praecleari stemmatis linea pollens i, sed illustrior animi virtutibus, quibus admodum divinis praeminuit in rebus. Qui cum inter caeteros bene moratae mentis habitu orationi incumberet assiduus, etiam longinqua celebrium Sanctorum suffragia, paupere spiritu ditissimum praesulum, expectabat: legerat quippe, neminem per se posse salvari, ideoque dilectorum Domini supplex requirebat adjumenta. Unde factum est, ut, Jesu Domino disponente, tam felix via auspiciis pro suorum abolitione peccaminum famosissimi per orbem Jacobi Apostoli adiret limina, in extrema pene parte telluris sita, juxta Oceani latus k.

l Dum igitur, satisfacto votis, alacer repedaret religiosus pontifex, Aquitanicas tandem attigit oras, post multa terrarum transmissa spatia, nec multo post, Dei omnipotentis instinctu, cuncta clementer justaque disponentis, quadam die advesperascente, pervenit ad villulam in strata publica l sitam (ut praemissum est) peneque desolatam, in qua gloriosissimus corpore quiescebat Prudentius, qui, lassitudine cogente et temporis instante densitate, hospitium metatus est cum suis apud ejusdem Martyris ecclesiae matricularium m. Et poterat utique vir egregius et multarum copias ditissimus rerum largioris nobiliorisque aedis potiri hospitio, nisi et talis magis placuisset mansio, quae solito surgentis noctis conticinio ad divinos decantandos hymnos domo Domini esset propinquior. Susceptus itaque officiose cum suis comitibus, prout possibilitas admisit, largis reficitur obsoniis. Ast ubi pulsa fames et surrexere, relictae rite thoris, peruncuetatur beatis Praesul hospitem suum, quisnam diceretur, quoque honore finalis professio-

D
Geilo, Lingonensis episcopus, in Hispania in Gallias rediens.

a

b

c

E

d

e

f

g

h

i

F

k

ac prope Narbonem disertens, S. Prudentii reliquias fere absque cultu

l

m

A nis, martyrii scilicet, an confessoris insigniretur is, cujus memoria in contiguo ab incolis venerabatur oratorio.

Æditiuſ consultus ait, Prudens vocitatur, Martyrii titulo celebri fama decoratur:

Qui primævus adhuc Christi documenta sequendo,

Jam Juvenis meruit palmam fidei moriendo:
Dansque polo flatum, tenet istic corpore stratum,

Nunc pia vota juvat ad corpus ferre beatum;

Quippe piis votis solet ipse favere precantum,

Si perfecta fides flagret sub pectore tantum. Sed quia barbarici ruerant huc sæpe furores, Edibus eversis, nostri perire priores.

Villam, quam cernis, credas nos destituisse: Hanc quoque basilicam sine, tunc cultore fuisse.

illo seruari, intelligit;

43 His et hujusmodi auditis, reverentissimus antistes profundo volebat pectoris arcano, quod postmodum, Deitate annuente, efficaciter mancipavit effectui. Quid multis moror? Nox terram solita totam contexerat umbra: traduntur placido mortalia corpora somno. Medio vero noctis intempestæ silentio, religiosus pontifex de more ad cœlestes cum clericis suis consurgit laudes, juxta quod ait regius Psalmen sub typo Ecclesiæ: « Media nocte surgebam ad »

confitendum tibi, Domine, super judicia justitiæ tuæ n. » Ingressi autem basilicam divina dulciter concrepant cantica; deinde, dum sacra ab eis percelebrantur præconia, vir vigilantissimus dignusque episcopi etymologia o, curiose perscrutans ecclesiolam, tandem ad ligneam pervenit capsam, qua, retro altare posita, sacratissimi Martyris continebat soma p, et jam pene tota cariota vetustate computruerat; qua facile patefacta et illato lumine, sanctissima contemplatur ossa, vilibus et diuturnitate temporum consumptis pannis obvoluta. Qui, protinus evocato capellano suo, altaque ab imo pectoris ducens suspiria: Heu! inquit, quod tam splendida lucis aeternæ lucerna tam augusti offunditur tenebris modii, cum potius orbem illuminatum * sublimissimo digne foret imponenda candelabro. Proh dolor! Ecce topazion, ille lapidum pretiosissimus, cunctas repellens larvas, imperialique aptissimus diademati, humili diversatur in pulvere. Sed si forte gratum nossem beatissimo Martyri, sine dubio, Aquitania nobis discedentibus, viduata remaneret urna tanti Patroni. O nos vere felices, si nobiscum, sancte Martyr, hinc abire velles!

n

o

p

* an milluminatura?

C **44** Vix lacrymas reprimens hæc paucula dixerat heros; cui capellanus, vir eruditissimus urbanaque eloquentiæ, non multa pro tempore fans sic intulit: Mirari satis nequeo, honorificentissime pater, cur ille æquissimus Arbiter rerum, qui omnia in pondere, mensura et numero disponit, tam præclari meriti Virum, et Gallicana dignum amplitudine, tam exiguo, tamque neglecto contineri sinat domicilio: nam, quantum presentium rerum colligitur indicio, vix semel hic Missa celebratur in anno: Hæcine, gloriose Martyr, placet mansio? Hoc recondi juvat angulo, dum populis benigno non vis optulari suffragio? Sed absit a pio Viro livida invidia; melius sane acceptusque foret sydereo Regi, quantum ad judicium meum spectat, si populosa constitutus in urbe supplices

quas, into

placita protegeres interventione, corporum morbos debiliuſ propelleres, recidiva consequente sospitate. O utinam sempiterno liberet Numini, Lingonicæ te inferre civitati! Procul dubio sacerrima ossa hæc decorarentur auro vel secundi honoris metallo, quæ hic carioso non circumteguntur, sed potius deturpantur ligno. Age, tam copiosus, tantique pretii thesaurus lutulento eruatur loco, urbanisque inferatur gazophylaciis: haud est metuendum furtum, quod Omnipotenti probatur esse placitum, multisque mortalibus profuturum.

ACTORRE THEODAUDO.

45 Talia dum dicunt, visus in Martyre *cum suis consilio,*

Vela revolventes et noscere cuncta volentes. Mox breve, mox igitur, quod continet, hic reperitur,

Discat, qui nescit, Prudentius hic requiescit, Qui Domini testis fuit indicis manifestis. Hæc ut legerunt q, ea tollere disposerunt;

Sed paulo dubitant, quia Sanctum tangere vitant.

O bene devoti, culpæ formidine moti, Quid formidatis? Nihil est hic, quod paveatis.

Non irascetur Martyr, quia mitis habetur; Jam dudum siquidem remorari nollet ibidem.

Mitis inhumanos dimittere vult Aquitanos: Vobiscum certe cupit ire, jubetque referre.

46 Postposito ergo religioso timore, auferunt *clam noctu aufert,*

beatas reliquias totius corporis, adeo ut nil desertæ relinqueretur arculæ continuoque Hispanica reverenter obvoluta palla, cellerrime, priusquam discederet, capacibus infarciuntur crumenis: erat enim locus isdem pene habitatione humana destitutus, tam barbarica infestatione, de qua jam satis præfatus sum, quam etiam indigenarum, eum sibi usurpare volentium, alterna pervasione, ideoque valde opportunus ad tale peragendum negotium. Ast ubi more suo de cardine surgit eoo florifero curru tenebris aurora remotis, conscensis sonipedibus, redux ingrediuntur iter, nullo penitus accolarum animadvertente, quod factum fuerat.

Quæ enim in viro tantæ gravitatis tantæque auctoritatis haberi suspicio furti poterat? Quis vero, ut alia omittam, pontificem quemlibet latrocinii reum unquam audisse se, meminit, nedum virum præcelsa stirpe progenitum, et ob id late notissimum, sanctitatisque non inopem? Sed, o felix plane latrocinium, egregia laude per sæcula cuncta fruiturum et coram altithrona Majestate gratissimum! Dicit aliquis, præsulem sanctum tale quid attemptare, nullatenus debuisse. Sed multorum discimus exemplis, sanctos spiritus plerosque, Deo in superis jam post busta conjunctos, vel gratanter pati, corporum suorum reliquias ad uberiorem salutem, sui que majorem venerationem ad alia deferri loca. Denique protomartyrem Stephanum ab Hierosolymis Constantinopolim r, Nicolaum a Mirea Barrum s, Magdalenam Mariam ab Aquensi regione Vizeliacum t, ipsum quoque monasticæ philosophiæ legislatorem Benedictum fideli furto vel rapina a Cassino in Gallicas delatum legimus oras u. O utinam tale mihi facinus, tantumque patrare contingeret furtum x!

clam noctu aufert,

r

s

t

u

x

47 Sed quid diutius gaudia nostra per plurima demoror? Ingressus itaque beatus pontifex Geilo Burgundiam cum ingente gaudio, Aquitania spoliata, grates referebat Majestati divinae.

F

r

s

t

u

x

ac Besuam defert anno 883,

883,

AUCTORE
THEOBAUDO.

divinæ. Tandem vero superna clementia ei Besuam reduxit in memoriam, quam plurimum in visceribus Christi sancta complexabatur charitate, ut eam pauperem et egenam tanta ditaret opulentia. Ut autem episcopi sui contigit terminos, tanta procerum, clericorum, monachorum atque populorum multitudo diversi sexus, conditionis et ætatis occurrerunt, ut conglobati confestim per semitas pia violentia ipsum sanctum præsullem remorari diutius compellerent, videntes miracula et sanitates, quas beatus martyr pie credentibus publice conferebat. Quid plura? Tandem post multas difficultates cum onere illo sacratissimo, copiosis stipatus agminibus, gratulabundus Besuanos subintrat penates. Susceptus vero officiosissime, ut tantum decebat præsullem, peracti itineris accidentia (in assolet fieri) refert, Prudentique beatissimi gloriosam rapinam inter alia commemorat: qui, obnixè ab abbate fratribusque exoratus, tamque incomparabilem Tyberianis gazis thesaurum Besuensi concedit ecclesiæ anno ab æterno verbo humanato octingentesimo octogesimo tertio *y*. Nec hoc solum verum etiam, ne sancto deesset luminare interdiu et nocte, quasdam episcopi ecclesias eidem loco dedit liberrime, quæ nominatim exprimentur in reum datarum Codice, ipso beato antistite hoc idem ubique diffamante. Quantum autem Besuanam dilexerit ecclesiam, qualiterve provererit, in eodem libello benevolus et studiosus lector copiose reperiet.

ibique deponit
die 7 Octobris,

z

aa

48 Deposito ergo Besuæ gloriosissimi Martyris corpore Nonas Octobris z, eodem die annuatim decernitur lætitia pro tanti exceptione Patroni aa; nec immerito. Si enim olim Octavianus triumphus exceptio festivo quotannis recolebatur gaudio, qui animam post letum sævo tradidit orco, quanto magis beati Prudentii, æterna in superis gloria et honore coronati, jucundissimus ad nos adventus perenni (si posset fieri) mancipari deberet celebritati? Notandum vero quod plerique arbitrantur, beatissimi corpus Prudentii non a venerabili Geylone ab Aquitania delatum, sed ab ipsis Aquitanicis ob metum Saracenorum, ab Hispaniarum partibus, transceso Pyræneo, in Gallias sæpius irrumptentium, allatum Divioni bb propter firmissimam loci munitionem; sicuti corpus egregii doctoris Hilarii cc, et beatæ Radegundis a Pictavensibus, aliaque per plura Sanctorum pignora ab aliis provinciis dd.

teste Agrimo,
qui fuit e pro-
ximis Geilonis
successoribus.

ee

49 Quod profecto non immerito ut verisimile credi posset, nisi venerandæ memoriæ Agrimus, præsul Lingonensium, successor ejus, in quodam suo dixisset privilegio ee: « ad multorum, » inquit, « constat pervenisse notitiam, » qualiter Geylo, piæ recordationis episcopus, » prædecessor noster, S. Prudentium ab Aquitania transferens, in nostrum episcopium Lingonense detulit, et in Besua monasterio ad » laudem et gloriam nominis Dei solemniter » collocavit. » Ex quo liquido perpendi potest, ab oris Aquitanicis pontificem sepefatum, nostrum illustrissimum detulisse Martyrem, et Besuensi contribuisse cænobio. Quantis autem quibusve ibidem, in basilica videlicet beatorum Apostolorum Petri, et Pauli virtutum corusca-verit radiis, a nescio quo nostratum ff satis plano expeditum sermone, celebri effertur memoria, quæ etiam virtutum insignia in hoc Opere nostro dignum duximus inserere, ut vetera novis

copulantes superflua recidamus, hiantia supplementis, minus commode dicta, ve letiam vitiose, ad normam dirigamus gg. Sed ne forte aliena sublegisse, et alterius gloriam in nos impudenter videamur transfundere, ipsis præcis miraculorum ejus virtutibus subsequentem libellum dicabimus, ut, quid nostrum, quidve alterius sit, sagax lector dispiciat.

Explicit liber primus.

ANNOTATA.

a Id est, Ludovico Pio, Caroli Magni filio, qui anno 740 e vivis abiit.

b Frequentes barbarorum in Gallias, eo tempore factas, irruptiones apud scriptores Francicos passim obvios descriptas invenies.

c Eisdem civitates a barbaris captas (si Narbonem excipias) nominatim enumerat Ermentarius abbas, scriptor æqualis, in Prefatione ad lib. II de Translationibus et Miraculis S. Filiberti. Verba illius dedi num. 20 Comment. prævii. Notitia provinciarum et civitatum Gallie, Honorii Augusti, ut videtur, temporibus condita, Andegavum (Angers) provinciæ Lugdunensi tertie; Aurelianum (Orleans) Lugdunensi Senonica; Lemovices (Limoges) Aquitanie; Burdegalam (Bordeaux) Aquitanie II; Tolosam (Toulouse) et Narbonem Narbonensi I adscribit. Ex his Burdegala, Narbo et Tolosa civitates sunt archiepiscopales, reliquæ episcopales.

d Legendum reor Carolomanno, Francorum ab anno 879 usque ad annum 884, quo obiit, rege: Carolus enim Crassus, anno 880 imperator coronatus Romæ a Joanne Papa, a morte tantum Carolomanni, cum Carolus Simplex, Ludovici Balbi filius, vir quinquennis esset, a Francis fuit evocatus. Carolus vero Simplex Franciæ rex coronatus est anno 893. Ex Labbeo in Chronologia Technica ad annos supradictos.

e Non tam pacata fuisse ea tempora, ac Theobaudus his verbis insinuat, temporum horum Fastos legendi manifestum erit.

f Ἀγλαζα Græce simulacrum statuamve sæpe significat: hic autem sumitur pro diocesanorum multitudine seu grege, episcopi curæ commisso.

g Besuense Chronicum jam sæpe citatum Theobaudus intelligit, auctore Joanne monacho Besuensi, qui sub Stephano abbate Besuensi fuit, de quo num. 49 Comment.

h Isaaco Lingonensi episcopo successit sub annum 880. Ex Chronico Besuensi apud Acherium sæpe laudatum pag. 518. Vide etiam num. 24 Comment. prævii.

i Comitis cujusdam, Geilonis pariter dicti, filium vocat Falco in Chronico Trenorciensi apud Petrum Jueninum in monumentis Historiæ Trenorciensis pag. 48.

k Nimirum Compostellæ in Gallie, quam Oceanus Atlanticus alluit.

l Id est, in via publica.

m Infra æditus dicitur.

n Psalm. 118, v. 62: Media nocte surgebam ad conlitendum tibi super judicia justificationis tuæ.

o Ἐπισκοπος Græcis est, qui Latinis inspector, observator, explorator, seu, ut etiam Theobaudi vocabulo utar, perscrutator.

p Id est, corpus.

q Hinc videtur Geilo una cum corpore schedulam aut inscriptionem, quæ S. Prudentii nomen et martyrimum testaretur, invenisse.

r De

A r De S. Stephani reliquiis, Hierosolymis constantinopolim (absque furto tamen) allatis, Marcellinus ait in Chronico ad annum 439: Eudocia, uxor Theodosii principis, ab Hierosolymis urbem regiam remeavit, beatissimi Stephani, primi martyris, reliquias (manum scilicet, ut aiunt) quæ in basilica S. Laurentii positæ venerantur, secum deferens. Et Theodorus lector apud Henricum Valesium pag. 568: Eo (Theodosio Juniore) regnante, depositæ sunt reliquiæ SS. Stephani, Laurentii et Hagnes in martyrio S. Laurentii, die vicesima prima mensis Septembris. Et eodem die celebratur illic eorum memoria usque ad hodiernum diem. At non huc fortasse respexit Theobaudus; sed fabulam illam, quæ apud Surium est ad diem 3 Augusti; quaque S. Stephani corpus jam inde a Constantini Magni tempore Constantinopolim allatum dicitur per Julianam viduam, quæ viri sui, juxta S. Stephani corpus et in simili tumultu sepulti, corpus auferre se rala, non hujus, sed S. Stephani corpus Constantinopolim detulerit; sed fabula hæc ex Marcellino et Theodoro Lectore satis refellitur.

B s Signatur ea S. Nicolai Translatio in Martyrologio Romano ad diem 9 Maii his verbis: Barri quoque in Apulia translatio S. Nicolai, episcopi ex Myra, civitate Lyciæ, de qua Sigebertus apud Miræum ad annum 1087 hæc scribit: In Italia Venetianis meditantibus auferre corpus sancti Nicolai a Myrea Lyciæ, a Turcis desolata, præoccupaverunt eos Vareses cives, numero 47, et ab Antiochia Myream venientes a 4 monachis, tantum ibi inventis, extorserunt sibi ostendi tumbam Sancti: qua effracta, ossa Sancti in olei liquore natantia integro numero extraxerunt, et Varim (Barium) cum gloria attulerunt. Facta est hæc translatio anno 745 a depositione sancti Nicolai. Historiam Translationis hujus ex Joanne archidiacono Barensi, qui illam sub annum 1088 scripsit, latius explicatam habes apud Surium ad diem 9 Maii pag. 446 et seqq.

C t Vezeliacum (Vezelay) Burgundia oppidum est in diocesi Augustodunensi: condidit illic sanctimonialium monasterium sæculo nono Gerardus comes; sed brevi a Saracenis eversum et a Gerardo instauratum monachi Benedictini incoluere. Hujus loci monachum, Badilonem dictum, S. Mariæ Magdalensæ reliquias eo detulisse, aiunt: sed unde acceptas? Id ipsos monachos Vezeliacenses latuisse, ait Sollerius tom. V Julii pag. 12; sed sæculo duodecimo eam apud illos invaluisse opinionem, quam Theobaudus sequitur, corpus S. Mariæ Magdalensæ ex Provincia, imo ex ipsa Aquasextiensi urbe ad suum conobium delatum fuisse, furtim nempe a Badilone surreptum. Contra Provinciales S. Mariæ Magdalensæ corpus penes se et fuisse, et remansisse, contendunt; quorum sententiæ ut verosimillimæ Sollerius subscribit, quidquid in contrarium varii scripserint. Consule, si lubet, illius Commentarium in vitam S. Mariæ Magdalensæ, ubi hanc controversiam §§ 11, 12, 13 et 14 multis est persecutus.

u Verum et ea de re inter Benedictinos ipsos tis est non exigua: ut ut sit, Translationis hujus Historiam, auctore Adalberto Floriacensi monacho, edidit notisque illustravit Henschenius tom. 3 Martii a pag. 302.

x Licetum id olim a nonnullis, sed male, putabatur.

Octobris Tomus III.

y Hinc Castellanus, qui anno 885; et Tillemontium, qui 887 S. Prudentii corpus Besuam delatum scribunt, corriges.

z Id est, 7 Octobris: perperam igitur signat hic Castellanus 4 Septembris, 20 vero Octobris Gualtherotus. Vide num. 23 Comment. prævii.

aa Recentiores tamen, die 6 Octobris S. Prudentium coli, scribunt. Vide num. 4 Comment. prævii.

bb Burgundiæ primaria civitas est.

cc De S. Hilario, Pictaviensi episcopo, actum est ad diem 15 Januarii, et tom. VII Maii a pag. 594: verum nihil ibi alibi inveni de translatis Dionem ejus reliquiis.

dd De S. Radegunde regina pariter actum est in Opere nostro tom. III mensis Augusti ad diem 13 ubi in Commentario ad illius Acta prævio num. 85 S. Radegundis corpus usque ad annum Christi 4562, quo Calvinistarum rabie combustum fuit, Pictavi conservatum fuisse dicitur; non ita tamen, quin subinde alibi delituerit, ut in Quintiniacensi non procul Pictavio Benedictinorum monasterio ob crebras subitasque Normannorum irruptiones aliquando delituit. Ita fieri etiam potuit, ut, quod Theobaudus ait, fuerit aliquando ob imminens barbarorum metum Dionem delatum. Triplex: ejus translatio signatur, una apud Saussayum ad diem 28 Februarii; altera in Florario nostro Ms. ad diem 11 Februarii; tertia ad 24 Octobris in eodem. Verum quo tempore, et quo factæ sint binæ hæ translationes, dictum Florarium non edicit.

ee Agrimi Chartam, unde hæc Theobaudus hausit, integram habes ex Chronico Besuensi num. 27 et seq. Comment. prævii. Sedit Agrimus in Lingonensi cathedra saltem ab anno 889, ut ex eadem Charta conficitur, monachus mortuus sub annum 910 in S. Benigni monasterio.

ff Hinc, Theobaudum monachum Besuensem fuisse, colliges, uti et auctorem libri secundi Miraculorum S. Prudentii, qui proxime sequitur.

gg Ex his colligo, Theobaudum librum secundum Miraculorum S. Prudentii non transcriptisse ipsis auctoris sui ubique verbis; sed quædam in illo mutavisse, rescidisse, suplesse, etsi non admodum multa; licet paulo infra dicat, se dicto libro Miraculorum S. Prudentii secundo ejusdem Martyris virtutes seu miracula assignare, ut olim scripta sunt. Rem declarabunt uberius ea, quæ in librum II Miraculorum S. Prudentii ex Ms. Dionensi, quod a sexcentis aut septingentis annis exaratum Chiffletius censuit, infra annotabuntur.

LIBER II.

CAPUT I.

Depositis Besuæ S. Prudentii reliquiis, varia ibi miracula ad illius invocationem eduntur.

Decursis in priore volumine, qualiter sacratissimus martyr Prudentius, hostibus evictis, policam